

اثر سدیم نیتروپروسید (S.N.P) بر عضلات صاف نای خرگوش

سید حسن حجازیان^۱، دکتر محمدحسین دشتی^۲، ابوالقاسم عباسی سرچشمه^۳، غلامحسن حلوانی^۴

۱- مربی گروه فیزیولوژی دانشگاه علوم پزشکی یزد (مؤلف مسئول) hejaziansh@yahoo.com

۲- استادیار گروه فیزیولوژی دانشگاه علوم پزشکی یزد

۳- مربی گروه آناتومی دانشگاه علوم پزشکی یزد

۴- مربی گروه بهداشت دانشگاه علوم پزشکی یزد

چکیده

زمینه و هدف: تحریک و انقباض عضلات صاف مجاری هوایی منجر به تنگی آن و بروز اشکالاتی در روند ورود و خروج هوا می‌گردد که نوعی اختلالات انسدادی می‌باشد. یکی از عوامل مهمی که امروزه بعنوان شل کننده عضلات صاف مورد نظر است نیتریک اکسید می‌باشد. از آنجائی که S.N.P بعنوان یک دهنده قوی نیتریک اکسید در اورژانسها مصرف می‌شود و گزارشات متعددی مبنی بر شل شدن عضلات صاف توسط این ماده وجود دارد. در پژوهش حاضر اثر سدیم نیتروپروسید (S.N.P) بر عضلات صاف نای خرگوش مورد بررسی قرار گرفت.

روش بررسی: برای انجام این تحقیق تغییرات فشار داخلی نای خرگوش بعنوان نشانه‌ای از تغییر فعالیت انقباضی عضلات صاف در نظر گرفته شد، در گروه کنترل اثر تحریک الکتریکی با ولتاژها و فرکانسهای مختلف و در گروه آزمون ابتدا اثر غلظتهای مختلف سدیم نیتروپروسید به تنهایی و سپس توأم با همان ولتاژها و فرکانسهای اعمال شده برای گروه کنترل مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که نمونه‌های گروه آزمون در پاسخ به غلظتهای مختلف SNP همگی به یک روش وابسته به غلظت فشار داخلی نای را افزایش دادند ($p < 0/05$). همچنین وقتی این نمونه‌ها در معرض غلظتهای مختلف سدیم نیتروپروسید و سپس توأم با تحریک الکتریکی قرار گرفتند غلظت حداقل ($10^{-6} \times 0/5$ molar) در تمام ولتاژها و فرکانسهای مورد استفاده فشار داخلی نای را بطور قابل ملاحظه‌ای نسبت به گروه کنترل کاهش داد ($p = 0/000$). در حالیکه غلظت متوسط و بالا پاسخ نای به تحریک الکتریکی با ولتاژها و فرکانسهای مختلف را بطور کلی افزایش دادند که این افزایش در مورد غلظت متوسط ($10^{-7} \times 1/66$) در حضور محرک الکتریکی با ولتاژها و فرکانسهای ۱۰ ولت - ۲۰ هرتز و ۳۰ ولت - ۲۰ هرتز معنی‌دار بوده است ($p = 0/00$). در مورد غلظت حداکثر $10^{-8} \times 5$ در تمام ولتاژها و فرکانسها این افزایش پاسخ معنی‌دار شده است ($P < 0/05$).

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های این پژوهش SNP بطور کلی اثر تحریکی وابسته به غلظت بر عضلات صاف نای خرگوش داشته است و تنها غلظت حداقل آن توانسته است پاسخ این عضلات به تحریک الکتریکی با ولتاژها و فرکانسهای مختلف را کاهش دهد.

کلید واژه‌ها: سدیم نیتروپروسید، عضله صاف، نای

وصول مقاله: ۸۴/۱/۳۱ اصلاح نهایی: ۸۴/۷/۲ پذیرش مقاله: ۸۴/۱۱/۲۴

مقدمه

داروهای شل کننده عضلات صاف مجاری هوایی در زمره این اقدامات است. از جمله عواملی که منجر به شل شدن عضلات صاف مجاری هوایی و در نتیجه کاهش مقاومت در برابر عبور و مرور هوا می‌گردند محرکهای گیرنده‌های بتا ۲ آدرنرژیک نظیر ایزوپروتینول و

تحریک و انقباض عضلات صاف مجاری هوایی منجر به تنگی آن و بروز اشکالاتی در روند ورود و خروج هوا می‌گردد که نوعی اختلال انسدادی می‌باشد. تلاشهای بی‌وقفه‌ای صرف یافتن راههای مناسب جهت تخفیف این اختلاف به عمل آمده که دستیابی به

روند سنتز نیتریک اکسید در مجاری هوایی می‌تواند عامل مؤثری در این امر باشد و با توجه به نقش سدیم نیتروپروسید در سنتز نیتریک اکسید در این پژوهش بر آن شدیم تا اثر این دارو را بر روی عضلات صاف نای خرگوش مورد مطالعه قرار دهیم.

روش بررسی

برای انجام این پژوهش تعداد ۲۰ رأس خرگوش نر سفید آزمایشگاهی از نژاد اروپائی که همگی در شرایط یکسان محیطی و تغذیه‌ای قرار داشتند از بخش حیوانات آزمایشگاهی دانشکده پزشکی شهید صدوقی یزد انتخاب و به طور تصادفی به دو گروه آزمون و کنترل تقسیم شدند.

پس از بیهوشی حیوانات بوسیله اتر (ساخت شرکت مرک آلمان) با استفاده از وسایل جراحی بخشی از نای به طول ۵ سانتی‌متر جدا شده و بلافاصله در ظرف محتوی تیروید (طبق دستورالعمل موجود در دستور کار ضمیمه اوسیلوگراف مدل Washington 400 MD series recorder ساخت شرکت Bioscience انگلیس) که بوسیله مخلوط گازی ۹۵٪ اکسیژن و ۵٪ CO₂ هوادهی می‌شد قرار داده شد. سپس نوک الکتروود تحریکی در یک انتهای نای در تماس با لبه‌های داخلی و خارجی آن قرار داده شده و با نخ محکم بسته شد و پس از پر کردن نای از محلول تیروید، کانولی در یک انتهای دیگر آن قرار داده شده و با نخ محکم بسته شد.

پس از آماده شدن نمونه با استفاده از میله الکتروود در محفظه داخلی حمام بافت تثبیت شده و الکتروود به دستگاه محرک الکتریکی (مدل 8173 ساخت شرکت Bioscience انگلیس) و کانولی به مبدل فشار (مبدل PT400 ساخت شرکت Bioscience انگلیس) که خود از طریق کوپلر مربوطه به وسیله اوسیلوگراف ارتباط داشت متصل گردید.

پپتیدهای روده‌ای مؤثر بر عروق را می‌توان نام برد (۱-۳).

یکی دیگر از عوامل مهمی که امروزه به عنوان شل‌کننده عضلات صاف مورد نظر است نیتریک اکسید می‌باشد که به طور گسترده در بافتهای بدن به ویژه اندوتلیوم عروق تولید شده و تحت عنوان فاکتور شل‌کننده مشتق از آندوتلیوم (EDRF) شناخته می‌شود و عقیده بر این است که وجود مقادیر طبیعی آن موجب کاهش قابل توجهی در مقاومت عروق می‌گردد و کمبود آن یکی از علل ایجاد هیپرتانسیون محسوب می‌شود (۴).

مطالعات متعددی نقش نیتریک اکسید (N.O) را در شل کردن عضلات صاف بافتهای مختلف بدن تأیید کرده‌اند. بعنوان مثال Jakupaj (۵) نقش آندروژنز N.O جدا شده از اپیتلیوم مجاری هوایی را بر نای القاء شده بوسیله استیل کولین مورد مطالعه قرار داد و بیان نمود در شرایط آزمایشگاهی N.O آندوژنز با انقباض کولینرژیک سلولهای عضله صاف نای خوک تضاد داشته و می‌تواند واسطه‌های کولینرژیک انقباضی عضله صاف را تعدیل نماید و مطالعه دیگری بوسیله Johansson (۶) در سال ۱۹۹۷ نشان‌دهنده اثر شل‌کنندگی N.O در عضله صاف نای خوک می‌باشد که قبلاً توسط استیل کولین منقبض شده بود (۳ و ۲). از آنجائی که سدیم نیتروپروسید S.N.P بعنوان یک گشادکننده قوی تزریقی است که جهت درمان اورژانسهای هیپرتانسیون و نارسائی شدید قلب بکار می‌رود و موجب کاهش مقاومت محیطی و تقلیل بازگشت وریدی می‌شود این عمل از طریق آزاد کردن نیتریک اکسید و افزایش فعالیت گوانیل سیکلاز صورت می‌گیرد (۲).

از آنجا که یافتن عوامل شل‌کننده عضلات صاف مجاری هوایی در کاهش اختلالات انسدادی سیستم تنفسی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و تحریک

نتایج حاصل از این پژوهش به صورت زیر ارائه می‌شود.

الف: اثر تحریک الکتریکی با ولتاژها و فرکانسهای مختلف بر روی تغییرات فشار داخلی نای خرگوش

۱- تحریک الکتریکی با ولتاژها ۱۰ و ۳۰ ولت و فرکانسهای ۲۰ و ۶۰ هرتز موجب افزایش فشار داخلی نای شده (جدول شماره ۱ و ۳ و ۴) که همگی از لحاظ آماری معنی دار بوده و کمترین تأثیر در ولتاژ ۱۰ ولت و فرکانس ۲۰ هرتز و بیشترین تأثیر در ولتاژ ۱۰ ولت و فرکانس ۶۰ هرتز صورت گرفته است.

نتایج حاصله از تست آماری T.Test اختلاف قابل ملاحظه‌ای با $p < 0.01$ بین تغییر فشار داخلی نای در پاسخ به تحریک الکتریکی نشان می‌دهد.

ب: اثر غلظتهای مختلف سدیم نیتروپروسید به تنهایی بر فشار داخلی نای خرگوش

در پاسخ به غلظت SNP بدون حضور تحریک الکتریکی در همه غلظتها افزایش فشار معنی دار بوده و نهایتاً در غلظت حداکثر به ۱۲/۳ میلیمتر رسیده است (جدول شماره ۲).

ج: اثر تجویز غلظتهای مختلف SNP بر روی پاسخ عضلات صاف نای به تحریک الکتریکی با ولتاژها و فرکانسهای مختلف (جدول شماره ۳ و ۴ و ۵)

۱- در غلظت حداقل SNP فشار داخلی نای در ولتاژها و فرکانسهای مختلف کاهش چشمگیری را نشان می‌دهد که از لحاظ آماری معنی دار می‌باشد ($p = 0.00$).

۲- در غلظت متوسط SNP فشار داخلی نای در پاسخ به تحریک الکتریکی با ولتاژها و فرکانسهای مختلف افزایش یافت که این افزایش فقط در مورد ولتاژ ۱۰ و فرکانس ۲۰ و همچنین ولتاژ ۳۰ و فرکانس ۲۰ معنی دار بود ($p = 0.00$).

۳- در غلظت حداکثر SNP در تمام ولتاژها و فرکانسها موجب افزایش قابل ملاحظه در فشار داخلی نای می‌شود که ارزش P برای ولتاژ ۱۰ و ۲۰ هرتز، ۳۰ ولت و ۲۰ هرتز و ۳۰ ولت و ۶۰ هرتز برابر با ۰/۰۰۰ و در

برای شروع هر آزمایش ابتدا با روشن کردن دستگاه اوسیلوگراف و رساندن آن به یک حالت پایدار (وضعیت پایدار زمانی است که کنترل با ولتاژ و فرکانس ثابت در زمانهای یکسان سه پاسخ مشابه انجام گیرد) فشار پایه داخلی نای ثبت می‌شود.

در آزمایش نمونه‌های کنترل پس از ثبت خط پایه نمونه‌ها در معرض تحریک الکتریکی با ولتاژ و فرکانسهای مختلف (۳۰ و ۱۰ ولت و ۶۰ و ۲۰ هرتز) قرار داده شدند بطوری که هر ولتاژ و فرکانس به مدت ۱۰ ثانیه بر روی بافت اعمال شد و تحریک بعدی به فاصله ۵ دقیقه صورت گرفت.

در مورد نمونه‌های گروه آزمون پس از ثبت خط پایه ابتدا نمونه‌ها در معرض غلظتهای مختلف سدیم نیتروپروسید 5×10^{-6} molar، $1/66 \times 10^{-7}$ و 5×10^{-8} قرار داده شد. این غلظتها بر اساس دوزهای حداقل و حداکثر سدیم نیتروپروسید که به صورت انفیوژن در اورژانسها مورد استفاده قرار می‌گیرد محاسبه شدند (۷) و نتایج ثبت گردید. آنگاه بدنبال افزودن هر یک از غلظتها و ثبت پاسخ مربوطه به بافت فرصت داده می‌شد تا به خط پایه باز گردد و متعاقباً غلظت بعدی مورد استفاده قرار می‌گرفت پس از اینکه غلظت حداکثر مؤثر بر بافت تعیین گردید نمونه‌ها در حضور همین غلظت و توأم با محرکهای الکتریکی با همان ولتاژ و فرکانسهایی که برای گروه کنترل استفاده شده بود مورد آزمایش قرار گرفتند و نتایج حاصله با گروه کنترل مقایسه گردید. در این پژوهش تغییرات فشار داخلی نای در پاسخ به غلظتهای مختلف S.N.P به تنهایی و همچنین به تحریک الکتریکی با ولتاژهای (۳۰ و ۱۰) و فرکانسهای (۶۰ و ۲۰) اندازه‌گیری شد و نتایج مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

یافته‌ها

جدول ۱: اثر سدیم نیتروپرووسید بر تغییر فشار داخلی نای
بر حسب میلیمتر انحراف قلم فیزیوگراف نسبت به خط پایه

V=30 F=60	V=30 F=20	V=10 F=60	V=10 F=20	بدون محرک	ولتاژ فرکانس
					گروه
۳۸/۶	۲۵/۳	۴۱/۴	۱۸/۲	صفر	کنترل
۱۳/۶	۴	۵/۶	۳/۶	۲/۴	دوز حداقل 5×10^{-8}
۳۸/۲	۳۰/۴	۴۲/۴	۲۸/۶	۱۰/۴	دوز متوسط $1/66 \times 10^{-7}$
۴۷/۶	۳۴/۲	۴۴/۸	۲۹/۸	۲۴/۶	دوز حداکثر $0/5 \times 10^{-6}$

جدول ۲: مقایسه میانگین تغییرات فشار داخلی نای خرگوش (بر حسب میلیمتر انحراف قلم از خط پایه)
در پاسخ به غلظتهای مختلف S.N.P سدیم نیتروپرووسید بدون حضور تحریک الکتریکی

P.Value	مورد		کنترل		غلظت
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۱۹	۱/۰۴	۲/۴	صفر	صفر	حداقل
۰/۰۰۰	۱/۱۴	۱۰/۴	صفر	صفر	متوسط
۰/۰۰۰	۲/۰۷	۱۲/۳	صفر	صفر	حداکثر

جدول ۳: مقایسه میانگین فشار داخلی نای (بر حسب میلیمتر انحراف قلم از خط پایه) در پاسخ به تحریک الکتریکی با ولتاژها و
فرکانسهای مختلف در حضور غلظت حداقل سدیم نیتروپرووسید

P.Value	غلظت حداقل		کنترل		میزان تحریک
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۰۰	۲/۶۱	۳/۶	۱/۳	۱۸/۲	۱۰V ۲۰ HZ
۰/۰۰۰	۲/۹۷	۵/۶	۲/۳	۴۱/۴	۱۰V ۶۰ HZ
۰/۰۰۰	۱/۸۷	۴	۱/۳	۲۵/۲	۳۰V ۲۰ HZ
۰/۰۰۰	۲/۰۷	۱۳/۶	۲/۰۷	۳۸/۶	۳۰V ۶۰ HZ

جدول ۴: مقایسه میانگین فشار داخلی نای (بر حسب میلیمتر انحراف قلم از خط پایه) در پاسخ به تحریک الکتریکی با ولتاژها و فرکانسهای مختلف در حضور متوسط سدیم نیتروپروسید

P.Value	غلظت متوسط		کنترل		میزان فشار / میزان تحریک
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۰۰	۲/۰۷	۲۸/۶	۱/۳	۱۸/۲	۱۰V ۲۰ HZ
۰/۵۱۵	۱/۸۲	۴۲/۴	۲/۳	۴۱/۴	۱۰V ۶۰ HZ
۰/۰۰۰	۱/۱۴	۳۰/۴	۱/۳	۲۵/۲	۳۰V ۲۰ HZ
۰/۸۰۸	۳/۴۲	۳۸/۲	۲/۰۷	۳۸/۶	۳۰V ۶۰ HZ

جدول ۵: مقایسه میانگین فشار داخلی نای (بر حسب میلیمتر انحراف قلم از خط پایه) در پاسخ به تحریک الکتریکی با ولتاژها و فرکانسهای مختلف در حضور غلظت حداکثر سدیم نیتروپروسید

P.Value	غلظت حداکثر		کنترل		میزان فشار / میزان تحریک
	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۰۰	۱/۴۸	۲۹/۸	۱/۳	۱۸/۲	۱۰V ۲۰ HZ
۰/۰۳۸	۲/۲۸	۴۴/۸	۲/۳	۴۱/۴	۱۰V ۶۰ HZ
۰/۰۰۰	۱/۹۲	۳۰/۴	۱/۳	۲۵/۲	۳۰V ۲۰ HZ
۰/۰۰۰	۲/۴۱	۴۷/۶	۲/۰۷	۳۸/۶	۳۰V ۶۰ HZ

بحث

از طریق افزایش cAMP و افزایش کلسیم داخل سلولی منجر به انقباض و مکانیسم سوم از طریق افزایش cGMP منجر به شل شدن آن می گردند. هر عاملی که منجر به کاهش cAMP و یا کلسیم داخل سلولی گردد نیز موجب شل شدن عضلات صاف می شود (۶ و ۵ و ۲ و ۱). با توجه به گزارشات متعددی مبنی بر تولید نیتریک اکسید به وسیله سدیم نیتروپروسید (۸ و ۵ و ۳) و افزایش cGMP به وسیله نیتریک اکسید (۱۱-۹) که منجر به شل شدن عضلات صاف می شود وجود دارد. پژوهش حاضر اثر سدیم نیتروپروسید را به عنوان یک

عضلات صاف مجاری هوایی که تعیین کننده کالیر داخلی و در نتیجه مقاومت این مجاری هستند تحت تأثیر عوامل مختلف قرار می گیرند برخی از این مواد موجب تحریک و انقباض این عضلات و عده ای دیگر منجر به شل شدن این عضلات می شوند.

سه مکانیسم داخل سلولی که مسئول بروز پاسخ سلولهای عضلانی هستند عبارتند از سیستم آدنیلات سیکلاز (cAMP)، فسفاتیدیل اینوزیتولاز (IP3) و گوانیل سیکلاز (cGMP) که دو مکانیسم اول به ترتیب

غلظت cGMP منجر به شل شدن عضلات صاف می‌گردد در حالیکه افزایش خفیف غلظت آن بطور متضادی منجر به اثر انقباضی می‌شود (۱۵). لذا محتمل است در پژوهش حاضر سدیم نیتروپروسید نتوانسته باشد غلظت cGMP را به اندازه‌ای که برای شل کردن عضلات لازم است بالا ببرد. مکانیسم دیگری که می‌تواند اثر تحریکی SNP بر نای خرگوش را توجیه کند جلوگیری از غیرفعال شدن کانالهای سدیمی حساس به ولتاژ و برقراری جریان دائمی سدیم باشد بطوریکه Ahern (۱۶) و همکارانش این مکانیسم را برای اثر بخشی NO و SNP بر پایانه‌های عصبی و عضله میوکارد عنوان کرده‌اند. همچنین گزارشاتی وجود دارد که تغییر غلظت یونها در محلول حمام بافت می‌تواند اثرات شل‌کنندگی SNP را کاهش داده و یا حتی معکوس نماید. Musisson و همکارانش (۳) گزارش کرده‌اند که قرار گرفتن نای کوچک هندی در معرض محلول فاقد سدیم اثر شل‌کنندگی SNP را کاهش می‌دهد.

همچنین Langlaid (۱۷) و همکارانش گزارش کرده‌اند قرار گرفتن نای سگ در معرض محلول حاوی پتاسیم زیاد منجر به معکوس شدن اثر SNP و بروز انقباضات مداوم می‌شود و همچنین Watanabe و همکارانش (۸) با بررسی خود نشان دادند افزایش غلظت پتاسیم و کاهش غلظت کلسیم محلول Krebs که نای در آن قرار می‌گیرد نیز منجر به معکوس شدن اثرات شل‌کننده‌های عضلانی و ایجاد انقباض مداوم در آنها می‌شود هر چند که در پژوهش حاضر محلول تیروید بصورت استاندارد تهیه شده است با این همه ممکن است یونهای مختلف موجود در این محلول با اثرات سدیم نیتروپروسید مداخله کرده باشد.

علاوه بر این ممکن است SNP نیز مانند برخی دیگر از عوامل مؤثر بر انقباض عضلات صاف دارای اثرات متضادی در بافتهای مختلف و در حیوانات

عامل قوی دهنده نیتریک اکسید و یک عامل شل‌کننده عضلات بر نای خرگوش مورد بررسی قرار داده است. نتایج حاصل از این پژوهش بر خلاف انتظار مؤید این است که SNP به تنهایی با یک روش وابسته به غلظت موجب افزایش فشار داخلی نای می‌شود که بیانگر انقباض عضلات صاف مجاری هوایی است و همچنین غلظتهای متوسط و بالای این ماده منجر به افزایش پاسخ انقباضی عضلات صاف نای به تحریک الکتریکی با ولتاژها و فرکانسهای مختلف شده است در حالیکه غلظت پائین سدیم نیتروپروسید پاسخ عضلات صاف نای به تحریک الکتریکی را کاهش داده است. نتایج حاصل از این پژوهش در مجموع مخالف یافته‌های Jakupaj (۸)، Johoanasson (۹)، Murira و همکارانش (۱۱) و Watanabe و همکارانش (۷) می‌باشد که همگی به اثر شل‌کنندگی سدیم نیتروپروسید SNP و نیتریک اکسید حاصل از آن بر عضلات صاف نای اذعان دارند.

علیرغم گزارشات عدیده‌ای مبنی بر اثرات مهارتی NO و دهنده‌های آن گزارشاتی مبنی بر افزایش فرکانس پتانسیل عمل توسط NO و دهنده‌های آن نیز وجود دارد که می‌تواند منجر به انقباض عضلانی گردد. از جمله Klyachko, VA (۱۲) و همکارانش گزارش کرده‌اند که SNP از طریق تقویت عمل کانالهای پتاسیمی وابسته به کلسیم منجر به تسریع در روند بازگشت کانالهای سدیمی دخیل در پیدایش پتانسیل عمل بحالت استراحت می‌شود که این امر منجر به افزایش فرکانس پتانسیل عمل در نرونهای نورو هیپوفیز شده ورود کلسیم بداخل سلول را افزایش می‌دهد که ممکن است در آزمایشات حاضر نیز همین مکانیسم از طریق افزایش پتانسیل عمل در انتهای اعصاب موجود در نای صورت گرفته باشد. از طرف دیگر سدیم نیتروپروسید منجر به افزایش cGMP (۱۴ و ۸) (A) در سلولهای عضلانی می‌شود و گزارشاتی وجود دارد مبنی بر اینکه افزایش شدید

مختلف باشد. بعنوان مثال مشخص شده که CCK^1 که یک ماده منقبض کننده عضلانی است عضلات صاف کیسه صفرا را منقبض کرده و در همین حال عضلات صاف اسفنکتر اوودی را شل می کند (۲).

به عنوان نتیجه گیری نهایی می توان اظهار داشت که SNP در غلظتهای مختلف و در بافتهای مختلف می تواند اثرات متفاوت و در بعضی از موارد متضادی داشته باشد که برای روشن شدن مکانیسم سلولی این اثرات لازم است تحقیقات گسترده تری با بهره گیری از آگونیستها و آنتاگونیستهای اختصاصی به انجام برسد.

References

1. Ganong WF. Review of Medical physiology. A Lange Medical Book 19th ed. Sun Francisco USA Appleton and Lange. 1999; 560-570, 632, 107.
2. Bertran G. Katzung Basic & Clinical Pharmacology. 9th ed. New York Lange Medical Book. 6th Edition 2004; 172-173, 317.
3. Morrison KJ, Vanhoutte PM. Stimulation of sodium pump by vasoactive intestinal peptide in guinea-pig isolated trachea: potential contribution to mechanisms underlying relaxation of smooth muscle. *British Journal of Pharmacology*. 1996; 118(3): 557-62.
4. Robert MB, Matthew NL. Text book of physiology. 5th ed. USA Mosby. 2003; (258).
5. Ijioma SC, Challis RA, Bolye-JP. Comparative effects of activation of soluble and particulate guanylate cyclase on cGMP elevation and relaxation of bovine tracheal smooth muscle. *Br J Pharmacol*. 1995; 115 (5): 723-32.
6. McGrogan I, Lu S, Hipworth S, Sormaz L, Eng R, Preocanin D, Daniel EE. Mechanisms of Cyclic nucleotide-induced relaxation in canine tracheal smooth muscle. *American Journal of Physiology*. 1995; 268(3 Pt1): L407-13.
7. Kathleen Q. Pharmacotherapeutic-Clinical decision making in nursing. 19th ed USA. WB Sanders Company. 1999; 741.
8. Watanabe H, Suzuki K, Takagi K, Statake T. Mechanism of atrial natriuretic polypeptide and sodium nitroprusside-induced relaxation in guinea-pig tracheal smooth muscle. *Arzeimittel-Forschung*. 1990; 40(7): 771-6.
9. Jakupaj M, Martin RJ, Dreshaj IA, Potter CF, Hahiu MA, Ernsberger P. Role of endogenous NO in modulating airway contraction mediated by muscarinic receptors during development *Am J Physiol*. 1997; 273 (3 pt1): L5531-6.
10. Johansson Rydverg IG, Andersson RG, Grenegard M. Effects of the nitric oxide-donor GEA 3175 on guinea-pig airways. *Eur J Pharmacol*. 1997; 25; 329, (2-3): 175-80.
11. Parkashoy S, Kanna MS, Sieck GC. Nitric oxide inhibits ACh-induced intracellular calcium oscillations in porcine tracheal smooth muscle. *Am J Physiol*. 1997; 272 (4pt1): K588-60.
12. Miura M, Yamauchi H, Ichinose M, Ohuchi Y, Kageyama N, Tomaki M, et al. Impairment of neural nitric oxide mediated relaxation after antigen exposure in guinea pig airways in vitro. *Am J Respir Crit Care Med*. 1997; 156(1): 217-22.
13. Klyachko VA, Ahom GP, Jackson MB. cGMP mediated facilitation in nerve terminals by increase of spike after hyperpolarization. *Department of physiology Neuron*. 2001; 27, 31 (6): 1015-25.
14. Ahern GP, Klyachko VA, Jackson MB. cGMP and s-nitrosylation: two roots for modulation of neuronal excitatory by NO. *Department of pharmacology. Georgetown university USA. trends neurosci*, 2002; 25(10): 510-17.
15. Xu X, Star RA, Tortorici G, Muallan S. Depletion of untreated in Ca stores activates NO synthase to generate cGMP and regulation Ca influx. *Department of physiology Biol, Chem*. 1994; 29; 269(17): 12645-53.
16. Ahern GP, HSU SP, Klyachko VA, Jackson MB. Induction of persistent sodium current by exogenous and endogenous nitric oxide, *J Biol Chem*, 2000; 15: 275 (37) 28810-5.
17. Langlands JM, Diamond J. The effect of Ca²⁺ on the translocation of protein kinase C in bovine tracheal smooth. *European Journal of Pharmacology*. 1994; 15: 266(3): 229-36.